

Kort historia från en man som växte upp i våningen ovanför fiket.

En dag på sommaren 1955 stod förre segelsömmaren Ernst Krickner på speceriaffärens höga trappa. Ängst upp. Det tredje steget. Och det måste ha varit den femtonde i månaden för Krickner var full som en knökad sjömanskista och svajade av och an. Han söp inte så ofta, men den femtonde var det alltid kalas och på kvällen brukade ett antal kompisar⁴ hälsa på med Pytt-Emil i spetsen. Detta kalas hördes tydligt nere hos oss. Eftersom kalasen hölls sällan var det en tradition som man kunde leva med. I alla fall kan jag inte minns jag att någon hetsade upp sig. Jag hade handlat en halv liter mjölk i en brun glasflaska och stod häpen på marken nedanför och stirrade på den svajande pensionären. Pang! Föll han med skallen rakt i backen. En jävla fallhöjd faktiskt. Det small rejält. Panik utbröt i affären och tanterna som jobbade där ringde ambulansen, som kom väldigt snabbt. Krickner låg stilla och blödde från bakhuvudet. Han såg död ut. Men när dom lade honom på bären vaknade han till liv och plirade på den samlade folkmassan.

- Farvääääl, era jäävlar! Dånade han från sitt tämligen kraftfulla bröst. In i ambulansen och

iväg med gubben. En vecka senare mötte jag honom i trappan, han bodde en trappa över oss tvärs över farstun från Otto och hans norska fru :

- Var det du som såg när jag ramla?
- Ja, pep jag.
- Det var en redig pöjk. Här har du en femtioöring!

När Krickner passerat de 80 blev han aningen kraftlös och klarade inte längre att knäskura sin del av trapphuset. Trapporna var av trä och jobbiga att hålla rena. Han fick hjälp av morsan som fick betalt av det sociala eller vem det nu var som stod för pengarna. När han passerade 82 var det slut med kalasen den femtonde. Gubben hade lagt undan en del pengar så han fick plats på ett bättre pensionärshem (det hette så då). Men de gudsnådeliga fröknarna på fina hemmet hade problem med mannens mustiga språk och gubbens volym var också rejäl. Så han hamnade på Bracka, där man tippade av omöjliga gamlingar.

Tre månader senare var han död. Morsan hade hälsat på honom strax innan. Hon sa att han hade blivit tunn. Och han grät när hon gick.

Huset där vi bodde på Karl IXs Väg har av en våning sten - där låg fiket (och ligger kvar än idag) och där låg speceriaffären - och av två våningar trä, där folk bodde. Det har en gård som var omringad av utedass och vedbodar och lite gräs och träd fanns det också. Finns, för sist jag såg efter det mesta kvar. I en uppgång bodde vi och ovan för oss bodde Otto. Tvärs över vår farstu bodde Posse och Else och han var snäll utom när han drack för mycket, vilket hände ibland. Dom hade inga barn och det var nog en orsak till Posses konstiga sorg. Ovanpå deras lägenhet bodde alltså segelsömmaren med mera Ernst Krickner. Och allra längst upp intill vinden bodde Manfred. Han var inte gift, men hade "hushållerska" - det hette så om man bodde tillsammans med en dam utan att vara gift.

Lägenheterna till vänster delade ett utedass och dom till höger delade på ett annat. Hela huset hade två trapphus och i det andra bodde Lill-Tommy och hans föräldrar som var först med TV i kåken. 1957 kunde man se ishockey och bröderna Cartwright och Olle med mustaschen som läste nyheter och blev kändis och så Leo Rannalet som skötte vädret.

Ovanpå bodde en ungrare, den förste invandrare jag träffade. Han hade flytt efter att ha skjutit på rys-sar under upproret 1956. När den saken pågick som värst käkade faktiskt familjen Rander söndags-middag på Henriksberg i Stigbergsbacken där man hade vita dukar och musiken speades av ungerska zigenare. Då och då avbröt man för att följa de andlösa rapporterna ifrån Budapest på radion. Musiken var sorgsen, det kommer jag ihåg. Det var väl ungefär då som folk började inse att ungrarna skulle förlora. I alla fall den duellen.

Tvärsöver Lill-Tommy bodde Gottfrid Johansson och hans Alfhild. Hon var snäll samt från Värmland. Gottfrid hade näsa för affärer. Han drev fiket för det mesta, men ibland kom Hälsovårdsnämnden och tog ifrån honom skötseln ett tag. Han var inte särskilt renlig av sig och därför fick han problem. När han kom över gården efter att ha varit på dass snöt han sig ljudligt i

näven som han strök av på byx-orna innan han gick in och bredde mackor och skar upp vetekransar. Men han hade gott om kunder.

En dag i veckan hängde han upp ett klädstreck tvärs över det enda rummet innanför köket och där höll en dam som hette Dagny mottagning för intresserade herrar. Det kan man väl få säga nu när alla inblandade säkert har gått hädan och kanske rent av fått sina synder förlåtna. Jag tror inte Gottfrid blev rik och inte Dagny heller och Alfhild vred säkert sina händer över vad hennes lätt ohygieniske gubbe höll på med. Men kärleken förlåter uppenbart det mesta.

Dagnys farsa var tattare, som man sa: knivsliparen, vindsröjaren och gårdfarihandlaren Goliat Rosell.

Han bodde i huset Gustavus på andra sidan berget. På andra sidan vindsgången sett från mormor Annas lägenhet. Hon gillade inte honom för han hade en gång eldat med bröd och människor som hanterade mat på ett sådant sätt förlät hon aldrig.

Men Goliat tyckte det var roligt med ungar i alla fall och en gång kom han över en väldig tross som sattes upp i en stor björk framför kåken som mormor bodde i. Den som hette Gustavus, alltså.

Så fick vi lite äldre barn en enorm slänggunga eftersom björken växte i en sluttning och trossen alltså kunde svänga ut fritt över en rejäl höjd. Man slog en knut på trossen så att man kunde sitta och tog sedan lång sats. Halade man bara upp benen kunde varje tur vara länge. Men de små fick inte vara med och det skulle vi själva se till. Det gjorde vi också och på kvällen klättrade vi för säkerhets skull upp i björken och hängde upp trossen över natten. Men så skar Snusis skar ner hela trossen. Han hette egentligen Elis Carlsson och var vicevärd för Essos bostäder som låg mitt emot Gustavus. Det skulle inte komma nån jävvla tattare och ta makten över hans domäner.

Den gången gick Anna i allians med Rosell och talade med Snusis genom sitt fönster tre våningar upp. Hon var mycket tydlig. Därefter visste alla på hela Färjenäs vad som hade sagts och Snusis blev beskedligare. Anna var inget man muckade med, en gång hade jag gjort nåt dumt och fick en örfil och det var rejäla don. Hon hade bakat på Olof Asklunds Bageri och hade en degknådares armar.

1958 hände det andra saker. I februari fick jag den så kallade Asiaten; första stora influensavågen.

En dag när jag hade stapplat ut i morgonrock till den rimfrostomgärdade holken, luktade det helt annorlunda på dass. Lukter som i alla fall inte jag hade stött på förut. Det var familjen Partigliatti som hade flyttat in och uppenbart käkade helt andra saker än vad resten i kåken dittills hade gjort. Den enda pasta som förekom i Sverige på den tiden var stuvade makaroner. Det är inte att undra på att det tog lång tid innan jag som vuxen provade att äta pasta!

Nynäs bantade bort personal och därför kunde det flytta in folk i kåken som jobbade på SKF, det var så Partigliatti hade blivit rekryterad. Först kom alltså ungrarna och sedan italienarna och det var inga problem med det. Gården övervakades fortfarande i kollektiv anda av de hemmafruar som åter-stod. De blev dock allt färre eftersom Fedinand Lunqvists och alla nyöppnade EPA varuhus behövde expediter. Och det är klart att två löner är bättre än en. Min farsa tyckte alltid att det var bra att morsan började jobba men han ansåg inte att det var ett framsteg att två löner plötsligt gick åt för ett hushåll. Det hade han ju rätt i. Det här måste ha varit 1959-60 och vid den tiden vart Nynäs' gubbar förbannade och gick i strejk över löner. En vild strejk var det nån som skrev i Ny Tid, som var sossarnas tidning på den tiden. Och sen ljög dom om en uppgörelse och gubbarna slutade strejka och blev blåsta. Ville sa upp sin prenumeration men han deklarerade alltid hos Albin Ström. Och det - mina damer och herrar - var en riktig agitator som stod på ölbackar utanför Eriksbergs södra port och talade om socialismen så att det dånade. Ett tag satt han i stadsfullmäktige också. Albin Ströms deklARATIONER är bra, sa Ville, för dom går alltid igenom. Det finns fan ingen som vill bråka med honom!

Sen var det Sören. Han gick i samma klass och var son till Ingenjören. Familjen Knutsson bodde i Ingenjörsvillan som låg på Nynäsområdet (riven numera) liksom för sig, givetvis för att i sann bruks-anda markera vilka som hörde hemma däruppe och vilka som skulle hålla sig därnere. Men med ungarna var det inga problem och Sören fick man skydda lite för han blev retad ibland.

Han hade lite knepiga ögon och blev kallad kinesen av en del som försökte bre ut sig när vi gick i skolan. Det klart att det inte var lätt att vara Ingenjörrens pojk men med min hjälp och en god portion envishet höll han ut tills han kunde fly till de sina, de som gick på läroverk. Hans lillebrorsa hette Anders och han gick med i en schackklubb och så fick man spela mot honom och man var givetvis fullkomligt hjälplös. Man blev helt enkelt tvungen att spela upp sig, det håller ju inte att få stryk av småungar.

Fru Knutsson var trevlig och ville alltid bjuda på te och skorpor. Te var märkvärdiga saker i en kultur där kokat kaffe var en del av uppfostran. En annan del var att hugga ved, när man väl blev stor nog för att hantera yxa. En bra huggare klöv ett trä på ett slag. Det handlar, sa farsan, inte om styrka. Utan om precision. Och snabbt tillslag. Han var ruskig på sånt där och slog alltid hatten av Uncle Sam på Lise-berg när det skulle tävlas i vem som slog bäst med en träklubba. Rune Persson var kompis till farsan, han bodde i Konsumhuset och hade till föräldrarnas sorg en hel del problem med spriten. Ibland var han med och fiskade och en gång var till och med där där Einar med som var lite farlig och knepig när han var full. Och det var han ofta. Vi skulle i alla fall ute och fiska en söndag morgon och rodde ut till Knippla.

Rune hade tagit med sin en liten trälåda för att ha fångad fisk i men den slängde Einar överbord.

- En sån liten sketlåda kan vi la inte ha! Här ska de bli feska.

Hittade och hivade i en rejäl spånkorg. Ville flinade mest åt hela scenen. Och gossen var aningen blek om nosen inför dessa gormande gubbar. Men när vi kom till Knippla kunde man knappt agna på och slänga i reven innan det satt en vittling på kroken. Och så där höll det på i över en timme. Vedkorgen var överfull och under häpen tystnad rodde gubbarna hem. Sen fick vi dela ut fisk i hela kvarteret för ingen ville stå och rensa hela den fångsten. Morsan var vansinnig. Men Einar var jävligt nöjd över att ha tagit med korgen i alla fall.

Och en morgon, jag har för mig att det var 1959, hade en hängt sig i mattställningen.

Det fanns sådana överallt, folk tog ut sina mattor och piskade dem dammfria en gång i veckan.

Det måste ha varit en vardagsmorgon för jag skulle till skolan och där hängde han och någon hade redan slagit larm så polisen var väl på väg.

Vad jag minns var det en begåvad fotbollsskille som söp i perioder och kanske inte orkade med att gå ned sig och resa sig igen hur många gånger som helst. Annars var folk toleranta mot mycket inklusive alkoholism och allmän konstighet.

Den bästa fotbollspelare på den tiden spelade för Eriksberg som var Färjenäs IF:s traditionella fiende. Mer derby än så kan inget bli. Morbror Douglas började i Färjenäs innan han avancerade till Frölunda som låg någon division högre upp. Men Seppan avancerade aldrig. Trots att han alltså var bäst. Han sköt direkt i mål från hörnor hur enkelt som helst trots att han var full som ett ägg när han spelade. En gång slog han en straff genom att först skicka iväg skon och sen - när målvakten hade kastat sig efter den - rulla in den riktiga bollen. Någon sa, många år senare, att Seppan hade ramlat ner från ett fönster i en kåk vid Eriksberg. Det lät sorgligt och jag hoppas att det inte är sant.

I alla fall hade fotbollslag på den tiden en bröback. Det var han som hämtade öl och dricka som dela-des ut till spelarna i paus. Färjenäs fotbollsplan försvann dock och åts upp av det ständigt expanderande Eriksbergsvrvet. Det var som ett djur som åt sig allt närmare med sina svetslågor och bultham-mare och plåtskrammel dygnet runt.

Nu bygger man bostäder där Eriksbergsvrvet låg.

Och det lägger till en färja igen, långt efter det att Eriksbergsfärjan slutade gå. Det var utanför den port som vette ner mot färjan som Albin Ström brukade stå.

Och nyss blev det klart att man ska bygga en ny fotbollsplan där den gamla låg.

Men finns det fortfarande nån plats över för Krickner, Pytt-Emil, Einar och Seppan?

Tommy Rander